

Osnovno školstvo u Koprivnici od školske godine 1939./1940. do nastanka dviju osnovnih škola u školskoj godini 1956./1957.

KSENIJA KRUŠELJ

U radu se obrađuje povijest osnovnog školstva od školske godine 1939./1940. do školske 1956./1957., kada dolazi do razdvajanja na dvije gradske osnovne škole. Osnovno školstvo u Koprivnici bilo je sve do 1922./1923. školske godine organizirano u dvije škole u istoj zgradi – Državnu narodnu dječачku školu i Državnu narodnu djevojačku školu. Od 1923. do 1937. te se škole ujedinjuju u jednu, a od 1937. godine opet se razdvajaju po spolu učenika. To je razdoblje kada je školstvo djelovalo u tri države: Banovini Hrvatskoj kao dijelu Kraljevine Jugoslavije, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i u Narodnoj Republici Hrvatskoj kao dijelu Federativne Narodne Republike Jugoslavije. U ratno se vrijeme nastava neredovito održavala, a ni odnos gradskih vlasti i školske uprave u nekim razdobljima nije bio idiličan. Školska je zgrada u ratnim okolnostima srušena u proljeće 1945. godine. Izgradnja nove školske zgrade započela je 1949. i trajala nekoliko godina. Narodna škola podijeljena je 1956. na Prvu narodnu osmogodišnju školu i na Drugu narodnu osmogodišnju školu.

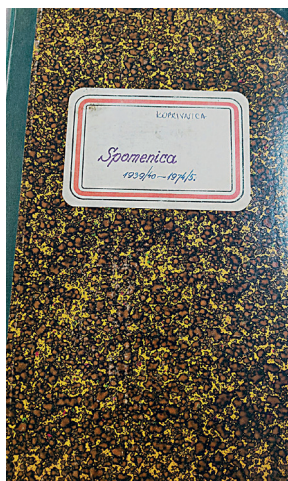
Ključne riječi: Koprivnica, Državna narodna dječāčka škola, učenici, učitelji, gradnja nove školske zgrade, Prva narodna osmogodišnja škola, Druga narodna osmogodišnja škola

1. Uvod

Život u Koprivnici u razdoblju od 1939. pa do završetka Drugog svjetskog rata, a naročito u prvim poslijeratnim godinama, obilježen je iznimno teškim socijalnim i materijalnim prili-

kama. One su nemalim dijelom bile posljedica ratnih restrikcija i razaranja, kao i činjenice da je gospodarstvo u gradu i okolici iz niza razloga obnovljano iznimno sporo.

Na to su se neposredno nakon rata nadovezale i nepovoljne političke okolnosti, od

Sl. 1. Školska spomenica (Muzej grada Koprivnice).

kažnjavanja dijela građana zbog nekog vida kolaboracije s ustaškim režimom, ekspropriacije i nacionalizacije privatne imovine, ali i odluka komunističke vlasti o prisilnom otkupu poljoprivrednih proizvoda kao posljedicom masovne gladi u pasivnim krajevima. Nekoliko godina kasnije slijedilo je i prisilno formiranje seljačkih radnih zadruga, što je dodatno smanjilo efikasnost poljoprivredne proizvodnje. Trgovine su mahom bile prazne, a većina osnovnih prehrambenih artikala, odjeće i energenata, ako ih je uopće i bilo, distribuirana je sustavom bonova („točkica“). Prvih poratnih godina nije bilo materijalnih mogućnosti ni za gradnju nove školske zgrade, budući da je predratna srušena u eksploziji u veljači 1945. godine.

Za nastavne su se svrhe privremeno koristili i razni neprikladni stambeni prostori, koje u sačuvanoj dokumentaciji dijelom nije moguće ni precizno locirati. Točnije rečeno, glavnina se nastave do početka 1950-ih godina silom prilika odvijala u skućenoj gimnazijskoj zgradi (današnja OŠ „Antun Nemčić Gostovinski“ na Trgu mladosti), gdje su osnovci dijelili prostore s gimnazijalcima, neko vrijeme čak i s učenicima drugih srednjih škola. Vratimo se, međutim, na međuratno razdoblje, bez čega

nije moguće razumjeti koprivničke obrazovne probleme.

Osnovno školstvo u Koprivnici bilo je sve do školske godine 1922./1923. organizirano u dvije škole u istoj, kasnije u ratu srušenoj, zgradi: Državna narodna dječjačka škola i Državna narodna djevojačka škola. Od 1923. do 1937. te se škole ujedinjuju u jednu, a od 1937. godine opet razdvajaju po spolu učenika. Nakon Drugog svjetskog rata napokon se ukida spolni kriterij pa se škole opet spajaju. U ovom se radu većina podataka odnosi na Narodnu dječjačku školu, što proizlazi i iz sačuvane arhivske građe. S obzirom na to da je obavezno školstvo u Banskog Hrvatskoj uvedeno još 1874. godine (na području Vojne krajine već 1871.), u pravilu je bilo četverogodišnje sve do završetka Drugog svjetskog rata. Zakonom iz 1929., predviđena je bila mogućnost osmogodišnjeg školovanja u nižoj i višoj pučkoj školi. No, u praksi je viša pučka škola kao obavezna rijetko realizirana.

Za vrijeme Kraljevine Jugoslavije, prema školskom zakonu iz 1929. godine, postojala je obavezna niža četverogodišnja škola, dok viša četverogodišnja škola nije bila obavezna. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata ostvarivani su različiti oblici školstva, jer je riječ, s jedne strane, o službenom školstvu u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, kao i različitim privremenim i povremenim oblicima na partizanskom teritoriju koje je organizirala nova narodna vlast. Nakon promjene vlasti 1945. osnovno je školstvo organizirano kao četverogodišnje i radilo je po Privremenom nastavnom planu i programu iz 1944. godine, prilagođenom novim potrebama. Prema sovjetskom modelu, pripremala se transformacija i uvođenje obaveznog sedmogodišnjeg školovanja. Sabor Republike Hrvatske 30. listopada 1946. godine prihvatio je upravo takvu zakonsku odredbu. Sedmogodišnje se školovanje u praksi ostvarivalo na dva načina: postupnim prerastanjem četverogodišnjih škola u sedmogodišnje i transformiranjem nižih gimnazija te njihovim spajanjem s četverogodišnjim školama u sedmogodišnje. Kraće je vrijeme postojala i mogućnost da se, uz postojeće četverogodišnje škole, putem

produženih tečajeva realizira sedmogodišnje školovanje.¹ Tijekom 1951. godine donesen je Zakon o narodnim školama kojim je opća osmogodišnja škola proglašena obaveznom, ali se zbog nedostatka potrebnog broja stručnog kadra i školskog prostora na obavezno školovanje prelazilo postupno.

Za potrebe transformirane osmogodišnje škole u nekoliko su navrata bili donošeni nastavni planovi i programi. Definitivno napuštanje dotadašnjeg modela počinje u školskoj godini 1954./1955. prerastanjem u navedenu osmogodišnju školu.

2. Koprivničko pučko školstvo tijekom Banovine Hrvatske

Školska godina 1939./1940.

Godine 1939. ujedinjena je nekadašnja banska, slavonska dalmatinska Hrvatska u Banovinu Hrvatsku. Izidor Škorjač² imenovan je za novog predstojnika odjela za narodnu prosvjetu Banovine Hrvatske. Novi školski nadzornik za kotar (srez) Koprivnicu postao je Petar Košutić, učitelj u Apatovcu. Dotadašnji školski nadzornik Milan Šutalo postao je, pak, učitelj u narodnoj pučkoj školi u tom kalničkom naselju. Za upravitelja koprivničke Državne narodne muške škole imenovan je učitelj Kazimir Sabol³, koji je zamijenio dosadašnjeg upra-

vitelja Martina Crlenjaka koji je premješten u Križevce. Nastava je započela 1. rujna 1939. godine svečanom svetom misom. Odmah poslije mise održana je sjednica školskog zbora na koju su se odazvali svi učitelji i učiteljice osim Nade Lončar koja je otprije bila na bolovanju. Na sjednici su podijeljeni razredi i imenovani razrednici. Iz škole u Koprivničkom Ivancu u ovu su koprivničku školu premješteni Katarina i Mihajlo Zolić, a iz škole u Dinjercu došao je Ivan Gregl. Koprivničku su školu napustili, pak, Martin i Ivana Crlenjak i Đuro Vukres.

Od početka listopada sve do 10. studenoga 1939. u školskoj gimnastičkoj dvorani bila je smještena vojska. Školska kuhinja započela je s pripremom obroka 1. studenoga za učenike muške i ženske narodne škole te za učenike gimnazije. Dnevno se pripremalo 150 obroka za osnovnoškolce i 20 za gimnazijalce. Za rad školske kuhinje bili su zaduženi upravitelj Sabol i učitelj Stjepan Furtinger. Članice Dobrovoljnog gospojinskog društva i Hrvatskog katoličkog ženskog društva, učitelji i Pomladak Crvenog križa (PDCK) uoči Božića darivali su 118 siromašnih učenika odjećom i obućom. Božićni praznici trajali su od 23. prosinca do 10. siječnja. Školski nadzornik Milan Šulc obavio je nadzor škole i pohvalio rad. Prvo polugodište završilo je 31. siječnja čitanjem polugodišnjih ocjena učenicima. Školu je napustio učitelj Dušan Dasović, a stigla je učiteljica Ivana Košutić (u nekim zapisima nalazimo je i pod imenom Ivka). Odlukom odjela za prosvjetu banske vlasti od 26. ožujka 1940. (broj 9085) otvorena je jednorazredna škola u Močilama. U školu u Močilama otišao je učitelj Mihovil Zolić i četrdesetak učenika.

Dana 28. ožujka 1940. donijeta je odluka (broj 9085) i o otvaranju dvorazredne škole u Starigradu.⁴ U novootvorenu školu premješteno je četrdesetak učenika. U drugom polugodištu, 15. travnja 1940., prestala je s radom

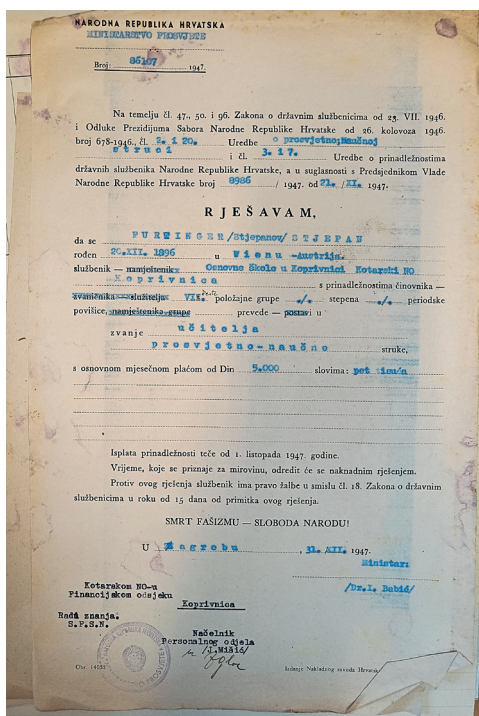
1 MUNJIZA, Emerik; LUKAŠ, Mirko: *Pedagoško-psihološko osposobljavanje učitelja u visokoškolskim ustanovama.* // *Odgojne znanosti*, 8, 2, 2006, 361–383. FRANKOVIĆ, D. ur.: *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj.* Zagreb: Hrvatski-pedagoško-književni zbor, 1958.

2 Izidor Škorjač (1879. – 1960.), profesor u raznim gimnazijama u Hrvatskoj i Srbiji. Od 1928. zaposlen na zagrebačkoj Trgovačkoj akademiji (1928. – 1939.), a od 1925. aktivan u Seljačkoj slozi. Tijekom 1920-ih uz Hercega je i urednik Seljačke prosvjete. Nakon osnivanja Banovine Hrvatske dolazi na čelo Odjela za prosvjetu (1939. – 1941.)

3 Kazimir Sabol, rođen je 19. svibnja 1901. godine u Koprivničkom Ivancu. Pohađao je učiteljsku školu u Zagrebu i Čakovcu. Bio je učitelj u Drženiku, Donjim Mostima, Virovskoj Drenovici. Od 1926. do 1930. godine bio je učitelj u Koprivnici, a nakon toga je premješten u novoosnovanu pučku školu u Ostrni

kraj Drugog Sela, gdje je radio do 1936. godine. Nakon toga je premješten na Dječaku pučku školu u Koprivnici. Umro je u Zagrebu 14. veljače 1974. godine.

4 Spomenica, nenumerirano.

Sl. 2. Rješenje o plaći Stjepan Funtinger (Arhivski sabirni centar Koprivnica).

školska kuhinja, što je zacijelo bila posljedica teških materijalnih okolnosti s kojima se tada u svim segmentima svoga funkcioniranja suočavala Banovina Hrvatska. Izaslanik Banske vlasti iz Zagreba, školski nadzornik Zvonimir Miholjević, pregledao je rad učitelja i održao sjednicu učiteljskog zbora 15. lipnja 1940., na kojoj je iznio svoja zapažanja, dao ocjene pojedinim učiteljima i upute za daljnji rad. Upis djece rođene 1933. godine organiziran je 25. lipnja 1940.

U prve razrede upisano je 75 prvašića. Završna školska svečanost održana je dva dana ranije, a školska godina završena je 28. lipnja podjelom ocjena. Učenici su tijekom školske godine proslavili Jadranski dan 31. listopada 1939. predavanjem o privrednoj i kulturnoj koristi mora. U prosincu je u gimnastičkoj dvorani u suradnji s ogrankom Seljačke sloge Koprivnica priređeno i Prosvjetno sijelo. Na

priredbi su sudjelovali učenici pučke škole, gimnazije i zanatske škole sa članovima Seljačke sloge. Po prvi se puta manifestirala suradnja između seljačkog prosvjetnog društva i koprivničkih škola. Na priredbi je bio i Imbro Štivić, tajnik središnjice Seljačke sloge iz Zagreba, koji je ujedno obnašao i dužnost školskog nadzornika za grad Zagreb. U svom je obraćanju prisutnima rekao: *Kroz čitav program progovara duh narodne kulture i nauke braće Radića. Nigdje u Hrvatskoj nijesam toga vidio pak čestitam svima na današnjem uspjehu, koji je ostvaren suradnjom seljaka, radnika, djece svih škola i školovanih ljudi u Koprivnici.*⁵

Dan Hrvatske enciklopedije proslavljen je 4. svibnja u svim razredima predavanjem o značenju tog „hrvatskog epohalnog djela“. Sljedeći je tjedan za građanstvo Koprivnice održana i proslava u dvorani Hrvatskog pjevačkog društva „Domoljub“. Za organiziranje proslave bio je zadužen upravitelj škole Kazimir Sabol. Okupljenima su se obratili predavanjima sveučilišni profesor iz Zagreba dr. Juraj Andrassy i narodni zastupnik Mihovil Pavlek Miškina. Dječji dan učenici su obilježili 25. svibnja 1940. odlaskom u kino Apollo, gdje su pogledali film Veliki orao.

Proslava rođendana braće Radić, prema odredbi banske vlasti, održana je 11. lipnja. Učitelji su s učenicima vodili razgovore o školovanju braće Radić, o njihovoj nadarenosti i odnosu prema roditeljima, domu, odnosu s narodom te njihovu radu o zbližavanju sela i grada. Analfabetski je tečaj organiziran od 1. prosinca 1939. do 1. svibnja 1940. Polaznike je obučavao učitelj Stjepan Furtinger, završni su ispit polaznici polagali pred komisijom u kojoj su bili kotarski školski nadzornik Petar Košutić, upravitelj škole Kazimir Sabol i učitelj Furtinger. Ispit je uspješno položilo 12 polaznika.

Školska godina 1940./1941.

Školska godina počela je 1. rujna 1940. mišom i „sazivom Duha svetoga“ na učitelje i uče-

nike. Učiteljica Nada Lončar bila je razrednica I. a, učitelj Franjo Horvat I. b, Stjepan Furtinger II. a, Ivan Gregl II. b, Stanko Piháč bio je razrednik u II. a, Kazimir Sabol III. b, Ljubomir Vranko IV. a, a IV. b Mihajlo Zolić. Povodom obilježavanja Tjedna Crvenog križa u kinu Apolo učenici su gledali edukativan film o tome kako se zaštititi od difterije. Školu su napustili učitelji Joco Kljaić, Ivan Krovinić i učiteljice Katarina Zolić, Ivana Košutić (premještena je na Djevojačku pučku školu u Koprivnici) te Nada Lončar, a stigli su učitelji Stjepan Kukulja, Franjo Horvat i Ljubomir Vranko.

U prosincu 1940. u školi je osnovana Zajednica doma i škole. Veliki se broj roditelja uključio u njen rad pa su svojim donacijama prikupili značajnu svotu novca za pomaganje siromašnim učenicima. S Gospojinskim društvom i Podmlatkom Crvenog križa i te je godine uoči Božića podijeljena odjeća i obuća potrebitim učenicima. Gradsko je zastupstvo na čelu s gradskim načelnikom Tomom Čikovićem i članovima školskog odbora Stjepanom Prvčićem, Tomom Gažijem, Otom Seivertom i zauzimanjem ravnatelja škole Kazimira Sabola osiguralo temeljiti popravak drvene konstrukcije krovišta. Konkretno, postavljen je novi pokrov od salonita na školskoj zgradi.⁶ Izvršen je,

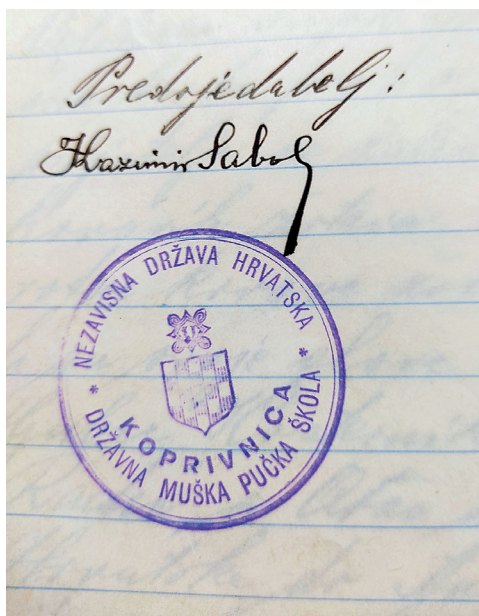
6 Zgrada škole izgrađena je školske godine 1891./1892. O kakvoj se velebnoj školskoj zgradi radilo zapisao je tadašnji ravnatelj škole Mijo Židovec: *Novom školom dobio je naš drevni grad vrlo lijepu jednokatnicu koja bi mogla i većem gradu urešom biti. U toj zgradi preliminarno je prizemno 6 školskih soba, a u I katu isto toliko. Osim toga proviruje na zapadnoj strani na srijedi ove sgrade prostrano moderni zahtjevom odgovarajuća gombaonica. Prizemno skrbljeno je za udoban stan školskog podvornika. U I katu pako nalazi se jedna soba za sbornicu, za ravnateljsku pisarnu, za knjižnicu, a jedna za kabinet opredjeljenja. Vanjsko lice ove zgrade jest upravo sjajno, arhitektoničkim nakiti providjeno. Krasan krov od škriljevca uveličavaju ukusno provirujući dimnjaci, munjovodi, svjetlišna okna, suzbijajući sniega i ini modernim zahtjevom odgovarajući objekti. U zgradu se ulazi sa istočne strane na dvoja velika glavna ulazna vrata sa nadprozori a sa zapadne strane sgrade vode dvoja izlazna vrata u dvorište. Nutarnje razredjenje odgovara posvema zahtjevom novijeg vremena. Vrijedno je spomenuti prostrane hodnike, predsoblje i ine za udobnost služeće prostorije. Po propisu dosta veliki prozori odlikuju se sa 3 vanjska prema van, a unutarnja prema unutar otvarajući kri-la od arizovog drva, donja krila sa šprlci u dva polja razdjeljena te*

također, popravak unutarnjih i vanjskih zidova cijele zgrade. Vanjski dio škole obojen je zelenom bojom. Uređene su i četiri nove prostorije koje će služiti kao kabineti i pisarne, a zahodi su premješteni na zapadnu stranu školske zgrade, čime su uklonjeni neuređeni prostori iz unutrašnjosti zgrade. Gradsko je poglavarstvo u obnovu školske zgrade uložilo 300 000 dinara. Analfabetski tečaj za nepismene održavan je od 1. studenoga 1940. do 30. ožujka 1941. Tečaj je vodio učitelj Kukulja. Tijekom školske godine vratio se učitelj Joco Kljaić, koji je radio i u koprivničkoj gimnaziji kao nastavnik gimnastike, a iz koprivničke djevojačke škole premještena je učiteljica Ivana Košutić. Uočeno je da je sve više učitelja bilo pozivano na vojne vježbe, što je stvaralo probleme u organiziranju nastave. Nastava je u potpunosti prekinuta od 6. travnja do 12. svibnja 1941. zbog napada Trećeg Reicha na Jugoslaviju.

Banovina Hrvatska je 10. travnja 1941. preimenovana u Nezavisnu Državu Hrvatsku. Na temelju odluke Ministarstva nastave⁷ ravnatelj Kazimir Sabol obavio je nadzor nad radom učitelja ove škole i svih učitelja kotara Koprivnica. Učitelji i učenici svetom su misom 13. lipnja obilježili imendan poglavnika dr. Ante Pavelića, a nakon mise u svojim su razredima učitelji održali predavanje zašto se slavi blagdan svetog Antuna. Školska je godina završena 29. lipnja 1941. godine. Stjepan Kukulja bio je razrednik dječacima prvog razreda (65 učenika) Više narodne pučke škole. Te je školske godine upućen zahtjev resornom ministarstvu Neza-

prozornom policom i okapnicom providjena. Nova sgrada dobiva tim veću vrijednost što će se posve novim pokuštvom opremiti, koje će do 15. 9. o. g. prigotovljeno biti. I tako smo u toj podpunoj nadi da će se otvorenje nove škole prvih dana mjeseca listopada o. g. preuzeti moći. Izvješće o stanju obćih pučkih i šegrtske škole slob. i kr. grada Koprivnice koncem šk. god. 1891-1892., Koprivnica: Brzotiskom T. Kostinčera, 1892.

7 Ministarstvo nastave osnovano je u Zagrebu Zakonskom odredbom o državnoj vladi NDH od 24. lipnja 1941. (NN 59/1941). Preimenovano je odredbom o vladi od 9. listopada 1942. u Ministarstvo narodne prosvjete (NN 229/1942). U njemu su 20. listopada 1942. uspostavljena glavna ravnateljstva za nastavu, za opće narodno prosvjećivanje i za promidžbu.

Sl. 3. Pečat Državne muške škole u Koprivnici (preslika iz

visne Države Hrvatske da se dozvoli otvaranje drugog razreda iste škole, jer je bilo dovoljno učenika za otvaranje razreda, a učenici su bili dužni polaziti školu do navršene 16. godine.

3. Koprivničko pučko školstvo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj

Školska godina 1941./1942.

Tijekom ljeta 1941. godine dr. Mile Budak, ministar nastave i bogoštovlja u vladi Nezavisne Države Hrvatske, donio je nastavnu osnovu za pučke škole. Obrazovni je proces po ovoj osnovi bio obavezan. U prvom godištu (razredu) učenici su imali vjeronauk dva školska sata, hrvatski jezik šest školskih sati, zavičajnu obuku šest sati i računstvo četiri školska sata. Drugo godište vjeronauk dva sata, hrvatski jezik šest sati, zavičajnu obuku šest sati, računstvo četiri sata, pjevanje dječaci 3/2 sati a djevojčice 2/2, tjelovježbu dječaci 3/2 sati, djevojčice 2/2, ženski ručni rad djevojčice dva sata. Treće

je godište slušalo vjeronauk dva sata, hrvatski jezik pet sati, računstvo četiri sata, povijest četiri sata, zemljopis dva sata, poznavanje prirode dva sata, gospodarstvo-kućanstvo dva sata, risanje jedan sat, lijepo pisanje jedan sat, pjevanje dva sata, tjelovježbu dva sata, ženski ručni rad dva sata. U četvrtom godištu izučavali su se vjeronauk dva sata, hrvatski pet sati, računstvo pet sati, povijest dva sata, zemljopis dva sata, poznavanje prirode dva sata, gospodarstvo-kućanstvo dva sata, risanje jedan sat, lijepo pisanje jedan sat, pjevanje dva sata, tjelovježba dva sata, ženski ručni rad dva sata.⁸

Zanimljivo je da su djevojčice od drugog razreda do završetka četvrtog imale više nastavnih sati nego dječaci. U koprivničkoj je školi radilo deset odjeljenja u šest učionica. Nastava je započela redovito, ali tijekom školske godine bilo je velikih smetnji u radu. Učenici su tek u prosincu dobili školski materijal. Zima je bila duga i oštra, povećao se broj siromašnih učenika, a učitelji su stalno bili pozivani na vojne vježbe. Nastava se nije održavala od 25. siječnja do 22. veljače 1942. zbog pomanjkanja ogrijeva. Isti je slučaj bio i od 25. do 28. lipnja jer je veliki broj učenika obolio od zarazne bolesti zaušnjaka. U školskoj su zgradi još bile smještene Narodna djevojačka pučka škola, Ženska stručna škola i Stručna produžna škola.

Osim učionica u školi se nalazila velika dvorana za priredbe te prostorije za školsku kuhinju, u kojoj je te godine bilo smješteno domobranstvo. Upozoreno je da je školski namještaj dotrajao i da bi ga trebalo zamijeniti. Učiteljica Jelena Štimac bila je razrednica I. a, I. b vodio je učitelj Ljubomir Vranko, koji je ujedno radio u logoru Ustaške mladeži kao izvjestitelj za glazbu, a također je vodio i pjevački zbor. Učiteljica Ivana Košutić bila je razrednica II. b. Franjo Horvat bio je razrednik II. b. Stjepan Furtinger bio je razrednik III. a, dok je u logoru Ustaške mladeži bio savjetnik za tjelovježbu. Od 5. svibnja 1942. vodio je i upravu škole jer je ravnajući učitelj Kazimir Sabol pozvan na vojnu vježbu.

Ivan Gregl bio je razrednik III. b, a u logoru Ustaške mladeži vodio je tamburaški zbor. Razrednik IV. a bio je Franjo Štimac (u nekim dokumentima spominje se Fran, op.a.), a IV. b Kazimir Sabol. Te je godine bilo odobreno otvaranje drugog razreda više muške pučke škole. Učitelj Tadija Tabain⁹ bio je razrednik u oba razreda, u prvom i drugom. U travnju 1942. školi je odobren pripremni razred u kojem je poučavao učitelj Mihovil Zolić. Na sjednicama učiteljskog zbora škole moglo se saznati kakvo je ozračje vladalo u školi tijekom školske godine i koji su bili najveći problemi. Tako je na sjednici održanoj 4. veljače 1942. upravitelj škole Kazimir Sabol upoznao prisutne s dopisom koji je Gradskom poglavarstvu upućen 2. siječnja 1942., br. 13051, o povratku pisaaćeg stroja: *Povodom tog dopisa završila se debata u učiteljskom zboru jer je stroj neophodno potreban koliko u školi administraciji toliko još više u ostalim potrebama škole i nastave. Budući da je pisaaći stroj po Gradskom poglavarstvu oduzet školi te učiteljstvo jednoglasno predlaže da se Gradskom poglavarstvu podnese predstava o vraćanju stroja.*¹⁰

Na sjednici održanoj 29. ožujka 1942. raspravljalo se o nedolasku učenika na nastavu. Zaključeno je da je nedolazak povezan sa siromaštvom učenika. Jednoglasno je zaključeno i da se zamoli Gradsko poglavarstvo da se siromašnim učenicima koji nemaju odjeću i obuću ona podijeli od zaplijenjene židovske imovine. Za nepohađanje nastave roditelji imućnijih učenika bili su kažnjeni novčanom kaznom koju je propisivao školski zakon. Kazimir Sabol je na početku sjednice održane 9. travnja 1942. održao govor u spomen prve godišnjice Nezavisne Države Hrvatske. U zapisniku se doslovno navodi: *Iznio je borbu Hrvatskog naroda od doseljenja do 1102. i od te godine pa do uskrsnuća Nezavisne Države Hrvatske kroz punih 839*

9 Učitelj Tadija Tabain došao je u Koprivnicu iz Goričana 1941. Nastanio se u Sokolskoj ulici. Rodom je bio iz Vela Luke, a učiteljsku školu završio je u Zadru. U listopadu 1946. premešten je u Osnovnu školu u Bakovčicu. KUZEL, Vladimir: *Zorkove opasne i korisne igre*//Glas Podravine i Prigorja LV,17 (28. 4. 2000.), str. 13.

10 Zapisnik, nenumerirano.

godina. Hrvatski je narod pod vodstvom svojih velikana uvijek vodio uspješnu borbu protiv svih neprijatelja ne žaleći bezbroj krvavih žrtava. Uz narodne krvave žrtve položili su svoje glave Matija Gubec, Kvaternik, Stjepan Radić, a Otac domovine Hrvatske dr. Ante Starčević postavio temeljna načela za rad i borbu do obrane i uskrsnuća NDH koju je uskrsio sljedbenik Velikog oca Domovine dr. Ante Pavelić uz pomoć velikih saveznika Njemaca, Talijana i svog Ustaškog pokreta 10. 4. 1941. Svoj govor završio je budimo u svom radu uvijek na korist Hrvatskog naroda i za „Poglavnika i Dom“. Svi prisutni kliču „Spremni!“¹¹ Na istoj sjednici upućen je dopis Gradskom poglavarstvu da se dodijeli zemljište za povećanje školskog vrta u kojem bi školska mladež dobivala poduke u svim granama gospodarstva, a napose u voćarstvu. U školskom bi se vrtu uzgojila po jedna voćka koju bi svaki učenik odnio kući i u svom je vrtu zasadio u spomen na godišnjicu osnutka NDH.

Školska godina 1942./1943.

Iz zapisa Petra Košutića, visokog sreskog školskog nadzornika, od 22. rujna 1942. saznajemo da je nastava te školske godine započela redovito. No, tijekom proljetnih praznika učionice nisu bile okrečene, podovi nisu bili izribani i nauljeni, a ni prozori nisu bili oprani. Škola je, dakle, početkom godine izgledala kao veliko smetlište. Košutić je zapisao: *Koprivničke škole (misli se i na dječaačku i na djevojačku pučku školu – op.a.) radom u čitavom kotaru i čije su zgrada i učionice trebale biti uzor reda i čistoće nalaze se u najgroznijem stanju. Ni prostorije školske kuhinje nisu ništa bolje. Gradsko poglavarstvo osiguralo je siromašnim učenicima knjige i školski pribor. Učenici nižih razreda uredno su pohađali nastavu, dok su učenici u višim razredima (to su tada V. i VI. razred umjesto I. i II. razreda – op.a.) neredovito dolazili na nastavu, roditelji su bili kažnjavani plaćanjem kazne.*

Ravnatelj škole bio je Stjepan Furtinger, jer su ravnatelj Kazimir Sabol uz učitelje Mihovila Zolića, Franju Horvata i Zvonimira Sabljaka bili pozvani u vojsku. Učiteljice Slava Staneko-

11 Zapisnik, nenumerirano

vić i Barica Široki bile su na bolovanju. Iz Peteranca je odlukom kotarske oblasti u Koprivnici, kao i ovlaštenjem pročelnika za pučku školu, učitelj Matija Međimorec premješten u školu u Koprivnici. U studenome 1942. godine njemačka vojska ušla je u grad, a zbog nedostatka prostora za njihov smještaj škola je iseljena iz svojih prostorija i preseljena u zgradu Državne realne gimnazije. Zato su se u zgradi gimnazije nalazile sve koprivničke škole te je za Dječacku pučku školu nastava organizirana samo tri dana u tjednu. Školi je dodijeljeno zemljište za školski vrt na Reberinu i komad zemljišta iza gradske klaonice. Učitelj Ljubomir Vranko postao je voditeljem školskih vrtova, a tu je dužnost kasnije preuzeo Ivan Gregl.

Na školskoj sjednici od 20. prosinca 1942. učiteljski zbor, odgovarajući na upit, donio je zaključak da ta škola neće uz redoviti naslov izabrati još i ime zaslužnog Hrvata dok se svi članovi učiteljskog zbora ne vrate iz vojske i dok se škola ne vrati u svoju zgradu.

Školska godina 1943./1944.

Njemačka je vojska u kolovozu 1943. uselila i u zgradu gimnazije. U gradu više nije postojala nijedna prava školska učionica, a ni uredi za učiteljsko osoblje. U dogovoru s načelnikom grada Koprivnice ured ravnatelja smješten je u privatni stan učitelja Stjepana Furtingera, koji je i obnašao ulogu ravnatelja. Školski je odbor dobio zaduženje da se prostor za održavanje nastave pronađe po privatnim kućama, kako bi se nastava održavala u zimskim mjesecima, a dotad se nastava održavala „u prirodi“. Podjela nastavnog osoblja po razredima mijenjana je nekoliko puta, a na sjednici od 16. listopada 1943. donijeta je još jedna odluka o podjeli. Tadija Tabain vodio je pripremni razred, I. a Slava Polšek, I. b Ruža Šimunović, II. a Jelena Štimac, II. b Ivana Košutić, III. a Mihovil Zolić, III. b Ljubomir Vranko, IV. a Franjo Štimac te IV. b Martin Flegar. Ivan Gregl vodio je V. i VI. razred više dječacke pučke škole. Ravnajući učitelj Stjepan Furtinger te godine nije bio razrednik. Na sjednici od 21. veljače 1944. ravnatelj Stjepan Furtinger govorio je o događajima u prote-

klih nekoliko mjeseci. U zapisniku je navedeno: *Ti događaji imali su znatan utjecaj na mjesno školstvo. Kada je dana 7. 11. 1943. N.O.V. (narodno oslobodilačka vojska – op.a.) osvojila Koprivnicu stradale su uz ostalo javne zgrade naročito školska zgrada jer je u njima bila smještena vojska. Školske zgrade su osim zidova sasvim demolirane a školski inventar kao i knjižnica uništena, radi toga se opet morala obustaviti obuka. Na zahtjev G.N.O.O. morala se obuka opet nastaviti pa je nastojanjem istog odbora zgrada gimnazije toliko popravljena da se 2. prosinca 1943. opet obuka mogla nastaviti. Nastava se morala vršiti po novom nastavnom planu i programu. Svi bivši nastavnici ostali su na svom mjestu osim učitelja Ljubomira Vranka koji je postao član G.N.O.O. i vršilac dužnosti školskog nadzornika. Školi su bili dodijeljeni Franjo Prokeš i Đoko Borojević koji su prije radili na Kotaru u školskom nadzorništvu. Kada je dana 9. 2. 1944. Crna legija ustaša ponovno osvojila grad Koprivnicu bila je opet prekinuta obuka do 23. 2. 1944. Pozivam učitelje da zdušno prione uz rad kako bi izgubljeno školsko vrijeme nadoknadilo propisano učevno gradivo i kako bi školsku godinu u određenoj godini završili.*¹²

U prvom su polugodištu u jednom trenutku sve koprivničke škole raspolagale sa samo tri školske prostorije, zbog čega su V. i VI. razred te pripremni razred održali najmanji broj nastavnih sati. U travnju 1944. godine vjeroučitelj Mihovil Kolarić otišao je u mirovinu, a naslijedio ga je Stjepan Šegudović (moguće je da prezime iz teško čitljivog rukopisa nije točno prepisano – op.a.). I u drugom je polugodištu nedostajalo učionica. Nastava se za dječacku pučku školu održavala utorkom, četvrtkom i subotom od 13 do 15 sati na prvom katu gimnazije, jer je vojska zauzela sve ostale školske prostore. U svibnju je nastava trajala od 15 do 19 sati.¹³ Treću godišnjicu NDH učenici i nastavno osoblje proslavili su u svečano okićenoj školskoj sobi. Nakon otpjevane himne

12 Zapisnik, nenumerirano.

13 U zapisniku je dano obrazloženje „... radi toga jer nema toliko uzbuna zbog prelijetanja neprijateljskih zrakoplova“.

učiteljica Ruža Šimunović održala je prigodan govor, a učenici su recitali i pjevali nacionalne pjesme. Poslije održane školske svečanosti svi su prisustvovali velikom manifestacionom zborovanju cijele Koprivnice.¹⁴ U kojoj se mjeri nastava te školske godine održavala pod nemogućim uvjetima, vidljivo je iz Zapisnika učiteljskog zbora koji je održao izvanrednu sjednicu 3. srpnja 1944., a na kojoj je pročitao dopis Kotarske oblasti u Koprivnici od 22. lipnja 1944. br. 3150/44 kojim se obavještava uprava pučke škole da se prema naredbi pročelnika Ministarstva narodne prosvjete školska obuka ne smije završiti dok je ne pregleda osobno pročelnik Ministarstva.

Učiteljski se zbor očitao na taj zahtjev dopisom u kojem piše: *Umoljava se kotarska oblast u Koprivnici da radi dnevnih višekratnih zračnih uzbuna, privremeno obustavi rad u školi jer je školska mladež izložena velikoj opasnosti. Kako je poznato, u školskoj se zgradi nalazi vojska, pa je ona prva izložena napadaju. U samoj zgradi nema prikladnog skloništa pa je uprava škole prisiljena djecu (skloniti – op. a.)... kad su neprijateljski kri-laši nad gradom, jer se mnogi ne stignu skloniti, a većina, kao djeca, ne smatraju stvar opasnom. Samo se slučaju ima zahvaliti jer grad još nije bio napadnut, da nije bilo nesreće, za koju bi se sigurno činilo odgovornim učiteljsko društvo. Mnogi roditelji već dulje vremena ne šalju svoju djecu u školu radi zračnih opasnosti, pa je stoga i polazak slab. Učiteljstvo je nastojalo da se uglavnom savlada propisano naučno gradivo, kako školska djeca ne bi izgubila školsku godinu pa je uz vlastitu odgovornost u ovim teškim prilikama nastavilo rad do konca šk. god. Daljnji nastavak obuke u ovim prilikama je skopčan s velikim životnim opasnostima, a s malo uspjeha jer je polazak slab, a i česte uzbune ometaju svaki rad, s toga se moli naslov da zaključak ovog zbora izvoli uvažiti. Pregled škole može gospodin pročelnik u svako doba obaviti jer bi se školska mladež u tom slučaju javnim oglasom pozvala u školu.*¹⁵ Pregled škole obavio je županijski školski izvjestitelj 18. srpnja. Nastava

je u školskoj godini 1943./1944. završena 30. srpnja 1944.

Školska godina 1944./1945.

U gradu je tijekom ljeta vladalo kaotično stanje. Nije bilo praznih prostorija za školske učionice jer su sve opet zauzeli vojska, časničke obitelji i izbjeglice. Razmatralo se da se nastava za lijepog vremena održava u parku i na Bašci, no zaključeno je kako ni to nije prihvatljivo rješenje. Bašca je, naime, pretvorena u vojno vježbalište, a gradski je park bio pun vojske i građanstva. Čak su i u trgovačkim radnjama bili smješteni vojni uredi. Gradsko je poglavarstvo uspjelo urediti četiri sobe u zgradi gimnazije u kojima su nastavu održavale sve koprivničke škole. Školska godina počela je službeno 1. rujna 1944., ali se nastava održavala svaki drugi dan, i to utorkom, četvrtkom i subotom po dva školska sata u I., II. i III. razredima, dok su IV. razredi imali četiri školska sata. Učiteljica Zora Lisac vodila je I. a, Franjo Horvat vodio je I. b, Slavica Polšek bila je razrednica II. a, Martin Flegar II. b, Jelena Štimac bila je razrednica III. a, a Ivanka Košutić III. b. Razrednik IV. a bio je Ivo Gregl, a IV. b Tadija Tabain. Nastava se odvijala u školskoj zgradi do 13. listopada 1944., a onda ju je opet zauzela vojska. Naime, tada su Koprivnicu opet napale jake partizanske snage i ta se bitka, u kojima su ustaše obranile grad, smatra jednom od najkrvavijih u Drugom svjetskom ratu na hrvatskim prostorima. Onda se nastava djelomično održavala po stanovima nastavnika.

U popodnevnim satima 16. veljače 1945. u školi se dogodila snažna eksplozija. Od školske zgrade nije ostalo ništa, osim hrpe cigle i duboke jame.¹⁶ Uzrok eksplozije nikad nije utvrđen, a raspon teorija išao je od partizanske diverzije pa do činjenice da je u zgradi bilo i veliko skladište oružja i municije kojim se nestručno rukovalo. Nitko nije preuzeo odgovornost za taj tragični događaj, u kojem je ubijeno i ranjeno više

14 Zapisnik, nenumerirano.

15 Zapisnik, nenumerirano.

16 Više o tom događaju vidi u DESPOT, Zvonimir: *Vrijeme zločina*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 2007., 183–184.

desetaka tek unovačenih domobrana iz raznih dijelova Podravine. Partizani su u završnim borbama slamanja NDH ušli u Koprivnicu 5. svibnja 1945. Situacija je u gradu u svakom pogledu bila iznimno loša, od nedostatka hrane i svih mogućih potrepština pa do oštećenja ili potpunog rušenja niza objekata javne namjene. Dio građana ostao je i bez svojih domova, a u gradu je i nadalje bilo mnoštvo izbjeglica. Nakon oslobođenja upraviteljem osnovne škole u Koprivnici postao je Ljubomir Vranko.

U zapisniku sa sjednice učiteljskog zbora Državne osnovne škole u Koprivnici održane 5. lipnja 1945. pod točkom 1. zapisano je *Zaključkom kotarske učiteljske konferencije od 22. V. 1945. formirano je na teritoriju ovog kotara¹⁷ 6 učiteljskih radnih zajednica. Sastancima učiteljskih radnih zajednica prisustvovat će i članovi N.O.O. (pročelnik prosvjetnog odjela ili njegov izaslanik), i u smislu gore spomenutog zaključka određeno je prvi sastanak radne zajednice Koprivnica za 14. lipnja u Koprivnici. Pošto u sokolovačkoj i novigradskoj učiteljskoj zajednici nema za sada dovoljan broj učitelja, to će učitelji tih radnih zajednica prisustvovati radu koprivničke radne zajednice.*

Odlučeno je da na prvom radnom sastanku učiteljske radne zajednice referat održi Ljubomir Vranko pod nazivom „Učitelj nekad i danas“. Na toj sjednici također je odlučeno da učiteljice međusobno podijele ženska odjeljenja i da nastava počne 7. lipnja 1945. u 8 sati u zgradi časnih sestra u Basaričekovoj ulici te u zgradi braće Wolf (zgrada se nalazila na uglu današnjih ulica Kolodvorske i Starčevićeve, a srušena je u studenome 2010. godine). U zgradi časnih sestara trebalo je smjestiti šest odjeljenja, dok su u zgradi braće Wolf bila predviđena dva odjeljenja, i to IV. a i IV. b. Odlučeno je da prvi tjedan sva „a“ odjeljenja nastavu pohađaju prije podne, a „b“ odjeljenja u poslijepodnevnom satima. Nakon toga bi se nastava odvijala izmjenično. Nastava prijedodne trajala je od 8 do 12 sati, a poslijepodne od 14 do 18 sati. Ženska

odjeljenja podijeljena su tako da je učiteljica Jelena Štimac vodila I. a, Ivana Košutić I. b, Agata Vranko II. a, Zora Lisac II. b, Slava Polšek III. a, Zora Rožman III. b, IV. a Evica Maras i Ivana Tomica IV. b. Učiteljice Lisac, Polšek, Rožman, i Vranko koristile su godišnji odmor te su ih do njihovog dolaska mijenjali učitelji Furtinger, Štimac, Borojević i Gregl. Kakva je bila radna disciplina spomenutih učiteljica vidljivo je iz zapisnika sa sjednice održane 18. lipnja, kada su učiteljice Maras i Tomica, koje su radile u zgradi braće Wolf, tražile da nastavu drže samo prijedodne i to jedan odjel od 7 do 10 sati, a drugi od 10 do 13 sati, s napomenom da je u tu prostoriju poslijepodne jako upiralo sunce.

Nastavnice koje su radile u zgradi časnih sestara također su tražile promjenu radnog vremena. Predložile su da nastava počinje prijedodne u 7 sati, a poslijepodne u 15 sati. Razlog zašto su tražile promjenu je *što nemaju kućne pomoćnice, te mogu po gornjem rasporedu da na vrijeme još priprave ručak za sebe i obitelj, a poslije podne u 3 sata radi velike vrućine.* O početku rada dječakog odjeljenja raspravljalo se na sjednici od 8. srpnja 1945., kada je odlučeno da Franjo Prokeš vodi I. a, Tadija Tabain I. b, Đorđe Borojević II. a i II. b, Franjo Štimac III. a i III. b, a Ivan Gregl IV. a i IV. b. Predviđeno je da prvi razredi rade u bivšem zabavištu časnih sestara u Basaričekovoj ulici, drugi razredi u dvorani hotela „Križ“, treći razredi u većoj dvorani gostionice Krčmar, a četvrti razredi u risaoni Realne gimnazije. Školska godina 1944./1945. završila je 15. prosinca 1945.

4. Rasprava o izgradnji nove školske zgrade

Učiteljski je zbor na sjednici 9. srpnja 1945. raspravljao o potrebi izgradnje nove školske zgrade za osnovnu školu. Prijedlog je zbora bio da se zgrada podigne na praznom zemljištu u Varaždinskoj ulici iza tiskare Vošicki (danas se na tom prostoru nalaze Srednja i Obrtnička škola i školsko igralište – op.a.), s obzirom na to da se tamo nalazio veliki prazan prostor na

17 Kotari su od 1945. pa do 1960-ih godina u NR Hrvatskoj bile glavne ustrojbene jedinice i u pravilu su ih činili gradovi s okolnim naseljima.

kojem bi se mogla podići školska zgrada koja bi odgovarala aktualnim i budućim potrebama osnovne škole. Uz nju bi se uredio školski vrt i igralište s bazenima za kupanje. Sve sugestije oko izgleda škole navest će se u posebnom izvještaju koji će se proslijediti na daljnji rad prosvjetnom odjelu Gradskog narodnooslobodilačkog odbora. Do sada taj izvještaj nije pronađen.

5. Koprivničko pučko školstvo u Narodnoj Republici Hrvatskoj

Školska godina 1945./1946.

U školskoj godini koja je počela 10. prosinca razrede su vodili: Augustin Dudaš I. a, Franjo Bregovec I. b, Evica Maras I. c, Slava Polšek I. d., Ivan Gregl II. a, Jelena Štimac II. b, Ivana Košutić II. c, Đorđe Borojević III. a, Agata Vranko III. b, Stjepan Furtinger III. c, Franjo Štimac IV. b te Zora Rožman IV. b. Učiteljica Maras bila je zadužena i za vođenje organizacije podmlatka Crvenog križa. Škola se pridružila obilježavanju „Dječjeg tjedna“ priredbom koju su učenici izveli 10. siječnja 1946. U siječnju je u školu došao učitelj Petar Milivojević. U prvom polugodištu u nižim je razredima bio slab polazak djece u školu, dok je u višim bio zadovoljavajući. Učenici su tijekom polugodišta obolijevali od ospica, svraba i gripe.

U ožujku 1946. ponovno se pojavio problem s prostorom. Stručna produžna škola trebala je imati nastavu dva puta tjedno pa je nastavnički zbor zaključio da će učenici osnovne škole držati nastavu utorkom do podne u osnovnoj školi, a poslijepodne u Stručnoj produžnoj školi. Nastavnice neće uopće držati nastavu utorkom izuzev IV. razreda. Četvrtkom su, pak, obuku držale sve učiteljice i učitelj IV. razreda prijepodne, a učitelji ostalih razreda poslijepodne u Stručnoj produžnoj školi. Svi učenici obavili su zdravstvene preglede u Školskoj poliklinici. I u toj je školskoj godini mnogo učenika bolovalo od ospica i gripe. Prvo polugodište završilo je 31. ožujka 1946.

Školska godina 1946./1947.

Razrednici prvih razreda bili su Zora Rožman, Franjo Bregovec, Jelena Štimac, Ivanka Pavlić, drugih razreda Agustin Dudaš, Evica Maras, Slava Polšek i Ljubomir Vranko, treće su razrede vodili Ivan Gregl, Franjo Štimac, Ivanka Košutić, a četvrte Đorđe Borojević, Agata Vranko i Stjepan Furtinger. Odjeljenje za prestarjelu djecu, kako su nazivana ona koja iz raznih razloga nisu na vrijeme krenula u školu ili su imala veći prekid u polaženju, vodio je Tadija Tabain. U zgradi časnih sestara nastavu su držali učitelji Jelena i Franjo Štimac, Dudaš i Gregl. Školski vrt i rasadnik vodili su učitelji Gregl i Franjo Štimac. Učitelj Tabain u listopadu 1946. premješten je u Osnovnu školu u Bakovčicu. Njegov je razred podijeljen tako da su dječaci pripojeni IV. a, a djevojčice IV. b razredu. U listopadu 1946. Kotarski N.O.O. prosljedio je dopis školi da otvori V. razred.

Na sjednici od 18. listopada odlučeno je da se u V. razred uvede predmetna nastava. Predmeti su podijeljeni tako da bi hrvatski predavao Košutić, hrvatsku gramatiku Franjo Štimac, račun Borojević, geometriju Maras, prirodne nauke Polšek, zemljopis Jelena Štimac, povijest Bregovec, tjelesni odgoj Dudaš, crtanje Rožman te pjevanje Gregl, koji će biti i razrednik. Ovakva podjela trajala je do studenoga, kada je u školu došla Slava Srnak, koja je preuzela vođenje V. razreda. Te je školske godine umrla učiteljica Ivanka Košutić. Učenici trećih i četvrtih razreda priključili su se obilježavanju proslave 1. maja. Za tu prigodu djevojčice je uvježbao učitelj Furtinger, a dječake Borojević. U travnju 1947. održana je izvanredna sjednica nastavnčkog zbora.

Razlog tome bio je dopis razrednika I. a razreda Franje Bregovca koji je prijavio učenika prvog razreda Stjepana Šegrcu koji je u čitanku preko slike Maršala Tita naljepio naljepnicu „Pomoć“ iz bivše NDH. Učenici Pavle Kanižaj i Slavko Držalić, također učenici I. a, izjavili su da su vidjeli kada se dogodio taj događaj te da su upitali Šegrcu zašto to radi, a on im je odgovorio „Ja nisam za Tita, ja sam za Pavelića“. Na sjednici je učiteljski zbor donio odluku da se

Šegrc kazni lošom ocjenom iz vladanja, da ga razrednik Bregovec ukori pred čitavim razredom, a upravitelj škole Furtinger pozove njegove roditelje i upozori ih na neprimjereno vladanje djeteta. Čitanka je oduzeta i uz prijepis zapisnika sjednice prosljeđena je odsjeku za prosvjetu Kotarskog narodnog odbora na daljnje postupanje. Učenici i učitelji priključili su se obilježavanju Dječjeg tjedna od 1. do 8 lipnja.

U svim razredima 1. lipnja, kada se obilježavao Majčin dan, učitelji su održali prigodna predavanja i učenicima predložili da svoje majke obraduju cvijećem. Dan dojenčadi i malog djeteta (1 – 3 godine – op.a.) proslavljen je 2. lipnja, a Dan predškolskog djeteta 3. lipnja prigodnim predavanjem za učitelje u Narodnom sveučilištu. Učenici četvrtih razreda i Stručne produžne škole otputovali su u Zagreb na veseljam. Učenici trećih razreda posjetili su Trakošćan. U Dječjem tjednu obilježeni su još Dan školskog djeteta i Dan školske radne omladine. Dan pionirske organizacije proslavljen je 7. lipnja pionirskom priredbom u Domu kulture. Sljedećeg dana održan je u Koprivnici pionirskih slet na kojem su bili pioniri iz cijelog kotara. Ujutro u 10 sati pioniri su prošli gradskim ulicama, a u 14 sati održan je pionirski slet. Školska godina završena je 29. lipnja školskim priredbama u Domu kulture. Sljedeći su dan u 9 sati čitane ocjene i podijeljene pismene radnje.

Školska godina 1947./1948.

U toj su školskoj godini prve razrede vodili Agata Vranko, Petar Milivojević i Slava Polšek. Razrednici drugih razreda bili su Franjo Bregovec (u nekim dokumentima spominje se Fran, op.a.), Stjepan Furtinger i Jelena Štimac, trećih razreda Augustin Dudaš, Evica Maras i Đorđe Borojević, četvrtih Ivan Gregl, Franjo Štimac i Zora Rožman. Josip Bunić vodio je V. i VI. razred. Nastava se održavala u zgradi gimnazije za razrede I. a, I. b, II. a, II. b, III. b, IV. c te V. i VI. razred. Ostali razredi imali su nastavu u zgradi časnih sestara u Basaričekovoj ulici. Na sjednici od 3. listopada 1947. zaključeno je da se u školi ponovno organiziraju tečajevi za nepismene.

Učitelji su dobili zadatak da se povežu s masovnim organizacija te članovima uličnih odbora kako bi akcija opismenjavanja bila uspješna. Za cjelokupnu organizaciju bili su zaduženi Franjo Štimac i Ivan Gregl. Tijekom godine uspjela su se oformiti dva tečaja koje su vodile Jelena Štimac i Slava Polšek. U školi je 6. listopada 1947. s radom počeo i osnovni tečaj u koji su se upisali prestarjeli učenici za I. i II. razred. Tečaj je vodila učiteljica Ana Holoubek.

Učitelj Josip Bunić bio je pozvan na služenje vojnog roka i njegov razred preuzela je učiteljica Ana Holoubek. U osnovni tečaj zbog toga je uvedena predmetna nastava. Hrvatski jezik predavala je Zora Rožman, račun Ana Holoubek, povijest, zemljopis i prirodu Petar Milivojević, a crtanje, pjevanje i gimnastiku Ivan Gregl. Dana 11. travnja sazvana je izvanredna sjednica kojoj je predsjedavao prosvjetni inspektor iz Zagreba Viktor Cvitan.¹⁸ U zapisniku je navedeno: Drug inspektor govoreći općenito o radu na ovoj školi napominje da je iza posjeta ovoj školi učinio *Drug Ministar prosvjete, specijalno ovamo odaslan da pregleda rad na ovoj školi. Ističe, da je prilikom posjeta druga Ministra zapaženo da se u nekim odjeljenjima slabo znade o N.O.B.-i i da je obuka premrtva. Iza toga drug inspektor interesira se i utvrđuje zaposlenje nastavnika izvan redovne djelatnosti: Drug inspektor konstatira da je nezgodno što na ovoj školi postoji V. i VI. razred dok ovdje ima gimnazija, te bi trebalo da je polazak gimnazije obavezan. Drug inspektor konstatira da nastavnici nisu imali zabilješke o spremanju na nastavni sat. Napominje, da se to nepripravljavanje odrazilo i u razredu drugarice Holoubek, koja je dolazeći u razred odmah najavila da će danas uzeti petine (razlomci – op.a.)*

18 Viktor Cvitan (Rovinj 19. 11. 1905. – Zagreb 27. 11. 1962.) poslije završene učiteljske škole u Osijeku 1926. godini radi kao učitelj Bednji kod Ivanca, Sv. Nedjelji, te u zagrebačkoj Vježbaonici učiteljske škole (1940. – 1945). Prosvjetni inspektor u Ministarstvu prosvjete NR Hrvatske (1945. – 1955.) Predavač je u II. učiteljskoj školi u Zagrebu do 1958., glavni urednik izdavačkog poduzeća „Naša djeca“ do 1961. te učitelj u Eksperimentalnoj osnovnoj školi Jordanovac. Izvor: *Hrvatski biografski leksikon*, Hrvatski leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1983.

Sl. 4. Crtež zgrade Narodne škole autorice Zlate Kralj (ustupio Ranko Pavleš).

i daljnji rad se teško i bez plana odvijao. Osvrćući se na Plan rada ističe da su pregledani planovi manjkavi i daje potrebna uputstva u tom pogledu. U toj školskoj sobi osjeća se pomanjkanje parola. Za odjeljenje druga Dudaša konstatira da u tom odjeljenju ne polazi 5 učenika, pa u tom pogledu traži objašnjenje i daje upute naglašavajući da se uprava škole i nastavnici moraju založiti za 100 % polazak škole. U radu druga Dudaša ističe da nije bilo potrebno utrošiti cijeli sat predavanja o 6. travnju, da je bilo nezgodno formuliranih pitanja, nezgodno postavljen plan za pisanje sastavaka, upozorava na neke manjkavosti u imeniku, da se nastavnik nije dovoljno pripremio za sat zemljopisa, primjećuje nadalje da učenici govore učitelju gospodski – što se odnosi i na ostale nastavnike ove škole, a što nije u skladu sa našom društvenom stvarnošću. Odjeljenje drugarice Maras. Za tekući tjedan nije bio sastavljen plan rada, a nezgodno je da se je na satovima samo ponavljalo. Ističu se nadalje nedostaci u pismenim radnjama, pomanjkanju zidnih novina, nezgodno formulirana pitanja, paziti na čistoću jezika, paziti da pitanja u računu budu dobro osmišljena i postavljena. Odjeljenje druga Štimca, upozorava da je nezgodna upotreba riječi „proboj“ a kod druga Milivojevića upozorava na pravilnu upotrebu pisanaka. Odjeljenje drugarice Rožman. Manjkavost u Planu rada za tekući tjedan, nije unešeno za više tjedana građivo iz tjelesnog odgoja i pjevanja, pročitani članak trebalo je razglabati. U pismenim radnjama treba paziti da se ispravkom upozori učenik na svaku pogreš-

ku, paziti na ije -je u riječima kao i na stilizaciju rečenica. Upozorava se sve nastavnike na ispravljanja naglaska kod čitanja i izgovora riječi. Osim navedenog drug inspektor iznosi niz primjedaba obzirom na rad u ovoj školi i daje mnoge upute i sugestije za daljnji rad i njegovo poboljšanje i upozorava da je naročito potrebno pripaziti na kvalitetu rada.¹⁹

Školska godina 1948./1949.

U toj je školskoj godini, u školi osnovana Zajednica doma i škole i Prosvjetni aktiv u čijem su radu uz učitelje bili i predstavnici roditelja. Razrede su vodili: I. a Ivan Gregl, I. b Jelena Štimac, I. c Zora Rožman, Petar Milivojević II. a, Katica Lakota II. b, Slava Polšek II. c. Razrednici u trećim razredima bili su Ivan Sobota III. a, Ana Holoubek III. b, i Franjo Štimac III. c, a u četvrtima August Dudaš IV. a, Evica Maras IV. b i Đorđe Borojević IV. c. Nakon prošlogodišnjeg upozorenja prosvjetnog inspektora te se školske godine posebno pazilo da se na zidu učionice ostavljaju samo najnoviji brojevi zidnih novina. Od te su se školske godine učenici počeli dopisivati s učenicima iz drugih osnovnih škola, a zaduženje oko evidencije dopisivanja vodila je učiteljica Evica Maras.

Opet je problem bio nedostatak učioničkog prostora, tako da su III. a i IV. a nastavu imali u zgradi bivšeg Seljačkog doma, a u zgradi Draganić (u današnjoj ulici A. Starčevića) I. a, I. b, I. c i III. c. Ostali razredi ostali su u zgradi gimnazije. Na sjednici učiteljskog zbora 12. siječnja 1949. učitelj Ivan Sobota požalio se na vjeroučitelja rekavši da je sa školskom djecom držao crkveno pjevanje u crkvi, nadalje da je stajao pred školskim vratima kada je trebao održavati nastavu i nije pustio djecu kući. Sobota je zatražio i da se provjeri jesu li roditelji dali pismenu izjavu za dozvolu vjeronauka. Iz daljnjih školskih zapisnika nije vidljivo kako je taj slučaj razriješen. U veljači je sazvana izvanredna sjednica učiteljskog zbora na kojoj se raspravljalo o radu u školi. Naime, školu je pregledao školski inspektor Mihaljević iz Ministarstva prosvje-

19

Zapisnik, nenumerirano.

te i u svom je izlaganju napomenuo da će se osvrnuti na analizu rada, a ne pojedinog nastavnika. U IV. c razredu pratio je rad učiteljice Lakota na satovima računa i historije. I dok za sat računa nije imao nekih značajnih primjedbi osim da se „odraz kruga na ploči nije dobro vidio“, a na satu historije je nizaio primjedbe sukladno tadašnjim ideološkim floskulama: *Nije bilo izdvojenog isticanja važnijih momenata na ploči (KPJ). Ne razlikuje se SSSR i Ruski narod. Nepravilno tumačenje položaja Maršala Tita, kao da je predsjednik republike. Nepravilno se govori o nabavci robe, koliko je kome potrebno, već je bilo trebalo naglašavati garantirano snabdijevanje. Zbunjivanja u razredu ne može i ne smije biti. Maček nije bio predstavnik Hrvatskog naroda nego kapitalista i vladajuće klike. Treba paziti na književni govor. U radu se ne treba dati smetati, već biti borac za izvršenje svoga rada. Mora se voditi računa s vremenom.* U III. razredu kod učiteljice Holoubek na satu krasopisa primijetio je da se piše parola o bratstvu i jedinstvu, a ona nije prije toga obrađena.

U II. razredu kod učitelja Milivojevića zamijetio je da se ne drži priprema i planiranog rada te da se za sat uopće nije pripremio. Za sat učitelja Dudaša u II. razredu izrazio se jako pohvalno, posebno u vezi pismene pripreme za rad. Kod učiteljice Rožman u I. razredu nije bio zadovoljan njenim radom, naročito disciplinom u razredu za vrijeme nastave. S obrađenom je građom bila u velikom zaostatku, a ni pismena mu se priprema nije osobito svidjela. Zapazio je i da su djeca u razredu prljava i da vlada „velika nečistoća“. Jedinu pohvalu za svoj rad dobili su učiteljica Jelena Štimac i učitelj August Dudaš. Školski inspektor nije bio zadovoljan ni radom pionirske organizacije. Za sve nedostatke inspektor je optužio upravitelja škole da ne upravlja „čvrstom rukom“. Zatražio je da škola usvoji svoj plan rada i predložio da svaki učitelj posjeti u tjednu jedanput drugog kolegu na satu kako bi se posavjetovao o radu. Učiteljica Ana Holoubek koristila je bolovanje u trajanju od tri mjeseca pa ju je u tom razdoblju mijenjao učitelj Franjo Štimac. U isto vrijeme u školi u Močilama učiteljica Marica Puška-

nić odlazi na porodiljni dopust, tako da se u učiteljskom zboru postavilo pitanje tko će se dobrovoljno javiti kao zamjena. Kako se nitko nije dobrovoljno javio, prepustilo se da odluku o tome donese Povjerenstvo za prosvjetu u Koprivnici. Ono je donijelo odluku da se u Močile uputi učiteljica Zora Rožman. S obzirom na to da je time nastao problem kadra, odlučeno je da se spoje odjeljenja I., II. i III. razreda, i to tako da način da se od tri odjeljenja u svakom od tih razreda načine po dva. Spojena odjeljenja I. razreda vodili su Gregl i Jelena Štimac, odjeljenja II. razreda Milivojević i Polšek, a III. razreda Sobota i Franjo Štimac.

Školska godina 1949./1950.

Gradski Narodni odbor Koprivnica u proljeće 1949. započeo je s gradnjom nove školske zgrade. Ta se zgrada nalazila se mjestu stare srušene škole, pokraj crkve Sv. Nikole. Do kraja godine bilo je sagrađeno prizemlje. Naredne 1950. godine nastavljena je gradnja, no zbog pomanjkanja građevnog materijala nije tekla glatko i tek krajem te godine zgrada je stavljena pod krov. Veliki broj građana dobrovoljno je sudjelovao u njenoj gradnji. U proljeće 1951. Ministarstvo prosvjete pronašlo je sredstva za nastavak radova, a kotarsko građevno poduzeće „Naprijed“ preuzelo je dovršenje zgrade. No, već u lipnju Ministarstvo prosvjete nije dostavilo potrebna sredstva i radovi su morali biti obustavljeni. Iako se ne navodi točan datum dovršenja radova i opremanja školskih prostora, te njeno svečano otvaranje školska je zgrada²⁰ nakon svih muka ipak bila stavljena pod krov 1951. godine. Kako su, pak, stanovnici Koprivnice bili zadovoljni novom školom možemo najbolje vidjeti iz teksta objavljenog 1955. u Glasu Podravine pod naslovom „Narodna škola u Koprivnici“, iz kojeg se saznaje da je tu bila smještena i Škola učenika u privredi:²¹ *Narodna škola u Koprivnici imade konačno*

20 Ova školska zgrada 1956. godini pripast će Drugoj osmogodišnjoj školi. Školska je zgrada srušena 2009.

21 *Narodna škola u Koprivnici*. Glas Podravine, VI, 37 (8. 10. 1955.), 2.

svoju novu i lijepo uređenu školsku zgradu . Kako su nastavnici tako i djeca i njihovi roditelji jedva dočekali novu školu u kojoj je omogućen normalan rad. Doduše i ova je zgrada, koja ima u svemu 7 okolnih školskih soba premala za 620 polaznika osnovne škole i 250 polaznika Škole učenika u privredi. Zbog toga škola radi u tri smjene, počem od 8 sati ujutro do 7 sati navečer. Školska zgrada nema drugih prostorija osim 7 školskih soba te jedne manje sobe, koja služi za čitaonicu učenicima u privredi. U toj sobi imaju probe mali tamburaši, pionirski pjevački zbor, a služi i za drugi vanškolski rad s pionirima. Jedna podrumska prostorija uređena je za muški ručni rad, a drže se i probe tamburaškog zbora učenika u privredi. Te dvije prostorije ni približno nisu dovoljne za rad koji je danas potreban i koji se traži u današnjoj našoj školi. Naročito je veliki nedostatak što škola nema dvorane za tjelovježbu. Tome bi se dalo pomoći bar u ljetnim mjesecima. Pred školskom zgradom nalazi se dosta prostrano igralište. To se igralište do sada nije ni približno iskoristavalo za razne fiskulturne igre kao: rukomet, odbojku, košarku i druge igre, jer je neograđeno i preko njega se prolazi kao ulicom. Želi li se ovo igralište privesti pravog njegovoj svrsi, mora se ograditi i zabraniti prolaz. To bi se moglo učiniti uz malo dobre volje i uz pomoć Gradske općine i građana Koprivnice. Ne mislim ovdje na neku betonsku čeličnu ogradu, jer je to odviše skupo, nego da se posadi živica, kao što je već posadena na južnoj strani igrališta. Isto takvu živicu trebalo bi posaditi skroz do zgrade sa sjeverno-zapadne strane, a isto tako i s jugoistočne strane. Svi prolazi preko moraju se zabraniti. Na tako ograđenom igralištu zadržavali bi se jedino učenici Narodne škole te učenici Škole učenika u privredi. Time bi mnogo ojačao fiskulturni rad kod učenika. Na ovakvom igralištu učenici bi se poslije škole, te u ostalo slobodno vrijeme zadržavali i ne bi tumarali po gradu. Dakle, ovako uređeno igralište djelovalo bi i odgojno, a to je i te kako važno. Uvjerem sam da će narodna vlast, te ostale društvene organizacije u Koprivnici, a naročito Narodni odbor općine ovu inicijativu prihvatiti i pomoći, da se ona čim prije realizira.

Inače, za nastavnu godinu 1949./1950. u spomenici nema nikakvih podataka o organi-

ziranju i održanju nastave, nastavnom kadru, kao i postignutim učeničkim rezultatima i izvannastavnim aktivnostima.

Školska godina 1950./1951.

Školska se spomenica ponovno počela voditi od školske godine 1950./1951. U uvodu je novi upravitelj škole Franjo Bregovec ukratko opisao kako se odvijala nastava u ratnom razdoblju: - Za vrijeme trajanja rata od 1941. – 45. bila je u zgradi osnovne škole smještena vojska. Nastava se izvodila u privatnim kućama, nekoliko je takovih bilo. Obuka je bila neredovita. Nastavnici su često obučavali u svojim stanovima, dvorištima a i u prirodi ukoliko je vrijeme to dopuštalo. U proljeće 1945. došlo je u zgradi osnovne škole do eksplozije, koja je zgradu potpuno uništila. Tom prilikom propao je sav namještaj škole, te školska knjižnica i zbirka učila. Školska je arhiva spašena jer je bila ranije iz zgrade uklonjena i pohranjena. Po završetku rata pristupilo se unutrašnjem popravku po vojsci oštećene zgrade gimnazije u koju je bila djelomično smještena i osnovna škola. Drugi dio Osnovne škole bio je smješten u zgradi Ženske gimnazije. Redovita obuka počela je u prosincu 1945. Za potrebe škole nabavljen je privremeni namještaj koji škola upotrebljava do danas. Zgradu Ženske gimnazije morala je Osnovna škola napustiti 1948. jer je bila dodijeljena srednjoškolskom đlačkom domu, a izgubljene prostorije nadoknadila je u privatnim zgradama. Radi velikog priliva učenika u Gimnaziju Koprivnica bila je Osnovna škola početkom 1950./51. prisiljena da potpuno napusti zgradu gimnazije i smjesti se u četiri privatne, a u tu svrhu adaptirane zgrade. U zgradi gimnazije zadržala je Osnovna škola samo zbornicu. Rad nastavnika u privatnim zgradama bio je težak, jer prostorije u svim zgradama nijesu odgovarale ni pedagoškim ni higijenskim zahtjevima.²²

U toj školskoj godini školu je polazilo 589 učenika i učenica. Bilo je zaposleno 14 učitelja: Petar Milivojević, Ivan Gregl, Stjepan Miklaubić, Aleksandar Rubeša, Jelena Štimac, Evica Maras, Zora Rožman, Slava Polšek, Katica Lakota, Bernarda Janko Šuklje, Ivana Gerbiz,

Sl. 5. Učiteljica Katica Međimorec, školska god. 1952-1953., drugi razred (ustupio Ivan Ferenčak).

Sl. 6. Učiteljica Jelena Štimac, šk.god. 1951-52. prvi razred (ustupio Ivan Ferenčak).

Katica Međimorec, Ljubica Čamić te Franjo Bregovec koji je obnašao i dužnost upravitelja škole. Polazak učenika u školu bio je uredan, zdravlje učenika povoljno, no zdravstveno stanje učiteljskog osoblja bilo je dosta slabo, što je moguće zaključiti iz posrednih izvora.

Unatoč najavama o redovitom vođenju školske spomenice, u školskim godinama 1951./1952. i 1952./1953. nema nikakvih zapisa, što ni naknadno nije objašnjeno. U siječnju 1952. ministar za prosvjetu Dušan Žanko donio je uredbu o zabrani predavanja vjeronauka u narodnim školama. Uredba je stupila na snagu 1. veljače 1952. Van snage stavljene su sva dosad izdana odobrenja, predstavnicima bilo koje vjeroispovijesti za podučavanje vjeronauka u narodnim školama. Zabranjeno je također skupljanje školskih obveznika u župnim uredima i stanoanima i privatnim prostorijama u svrhu podučavanja vjeronauka ili bilo kakvog organiziranog nastavno-obrazovnog djelovanja.²³

Školska godina 1953./1954.

Školska je godina počela na vrijeme. U školi je radilo dvanaest učitelja u 12 odjeljenja, a nastavu je polazilo 613 učenika. Učenici su prije početka nastave ljetovali tri tjedna u Puli, a s njima je bio i cijeli školski tamburaški zbor. Tamburaški zbor je pod vodstvom učitelja Stje-

pana Miklaužića u Areni održao uspješan koncert pred čak 10 000 gledatelja, koji je održan u čast dolaska „Hrvatske tamburice“ iz Pittsburgha. Koprivničanci su za uspomenu od gostiju iz SAD-a primili sliku s posvetom. Školski tamburaški zbor za vrijeme ljetovanja imao je još nekoliko javnih nastupa za građanstvo u samoj Puli, Rovinju, a i u nekoliko obližnjih mjesta. Novi upravitelj škole postao je Matija Međimorec, koji je dotad obnašao dužnost predsjednika Savjeta za prosvjetu i kulturu Narodnog odbora Kotara Koprivnica. Učenici su s učiteljima 28. studenoga proslavili Dan Republike primanjem učenika prvih razreda u pionirsku organizaciju. Zimski školski praznici trajali su od 15. do 31. siječnja 1954. Tijekom zimskih praznika iz Gole je premještena učiteljica Dragica Bosančić, koja je preuzela prvi razred od učitelja Đoke Borojevića. Potonji je imenovan tajnikom škole. Kako je upravitelj škole Matija Međimorec u svibnju 1954. imenovan predsjednikom Narodnog odbora gradske općine Koprivnice (položaj sličan gradonačelnikom – op.a.), za vršitelja dužnosti upravitelja škole postavljen je Petar Milivojević. Završna školska svečanost održana je 19. lipnja, a dan kasnije čitane su ocjene i podijeljene školske svjedodžbe. Podjela učitelja po razredima u školskoj godini 1953./1954.: razrednik I. a Đuro Ljubić, I. b Đoko Borojević (u drugom polugodištu Dragica Bosančić) te I. c Katica Lakota. Razrednici drugih razreda bili su Marija Petruša II. a, Ivan Gregl II. b, Slava Polšek II. c. Treće razrede vo-

23 SPEHNJAK, Katarina: Javnost i propaganda, *Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske 1945. – 1952.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest; Dom i svijet, 2002., 197.

dili su Jelena Štimac III. a, Katica Međimorec III. b i August Dudaš III. c. Razrednici četvrtih razreda su Stjepan Miklaužić IV. a, Franjo Bregovec IV. b i Petar Milivojević IV. c.

Školska godina 1954./1955.

Upis djece rođene 1947. godine koji se još nisu upisali obavljen je 30. i 31. kolovoza 1954. od 8 do 12 sati u zbornici Narodne škole. Školska godina počela je s nastavom 1. rujna. Svi su učenici bili pozvani da dođu ujutro u 8 sati, kada su im učitelji dali upute za daljnji polazak škole. Nastavni se rad u toj školskoj godini odvijao prema rasporedu odjeljenja i nastavnika koji je dogovoren na sjednici nastavnog vijeća 30. kolovoza 1954. godine. Na toj je sjednici izabran i novi upravitelj škole Ivo Gračan. Nastava se odvijala prema novom nastavnom planu i programu, a započela je 6. rujna budući da učionice nisu na vrijeme bile uređene. Bilo je 13 nastavnih odjeljenja, jer su I., II., i IV. razred imali po tri, dok je III. razred imao četiri paralelna odjeljenja.

Ukupno je nastavu polazilo 565 učenika. Broj učenika u pojedinim razrednim odjeljenjima kretao se od 36 u III. c pa do, po svim obrazovnim kriterijima nedopustivih 55 učenika u I. a razredu. Pionirsku organizaciju vodila je učiteljica Marija Petruša, a pomladak Crvenog križa učiteljica Slava Polšek. Učitelji Ivo Gregl i Đuro Ljubić bili su zaduženi za školski vrt i cjepilnjak. Glazbenu sekciju vodio je Stjepan Miklaužić, a lutkarsku Đuro Ljubić. U školi je postojala školska knjižnica za koju je bio zadužen učitelj Franjo Bregovec. Učenici škole pripremili su predstavu „Snjeguljica“ i izveli je u Domu kulture. Jedna je predstava bila za učenike, a druga za građanstvo. Učenici su sudjelovali i na svečanoj akademiji povodom oslobođenja pa je 14. svibnja 1955. dramska grupa za tu prigodu pripremila igrokaz „Djeca u logoru“, dok je tamburaški zbor izveo „Partizansku sutu“. Školska je godina završila čitanjem ocjena i podjelom svjedodžbi 20. lipnja 1955. Od ukupnog broja učenika, njih 530 uspješno je završilo razred. Od toga je u usporedbi s ranijim godištim čak 185 učenika ocijenjeno je s

odličnim, dok je 35 učenika moralo ponavljati razred. Školski inspektor Bude Kučeković obavio je inspekciju nastavnog rada i ocjenjivanje prosvjetnih djelatnika. Pohvalio je cjelokupan rad škole, a od trinaest zaposlenih učitelja ocjenom odličan ocijenjeno je njih jedanaest, a dvoje s ocjenom dobar. Kroz cijelu školsku godinu bila je vrlo dobra suradnja roditelja i škole. Posebno su bili posjećeni roditeljski sastanci, kada su na njih dolazili liječnici iz Doma narodnog zdravlja i održavali predavanja iz područja higijene. Na prijedlog Nastavničkog vijeća u dječju koloniju u Selce bilo je upućeno dvanaest učenika. Tajnik škole bio je Đorđe Borojević, a nastavno osoblje činili su Stjepan Miklaužić, Slava Polšek, Dragica Vadić, Đuro Ljubić, Dragica Bosančić, Katica Lakota, Marija Petruša, Ivan Gregl, Franjo Bregovec, Petar Milivojević, Jelena Štimac, Katica Međimorec i August Dudaš. Upis u prve razrede obavljen je 29. i 30. lipnja 1955.

Školska godina 1955./1956.

Dosadašnji upravitelj škole Ivo Gračan otišao je na dužnost načelnika Odjela za prosvjetu Narodnog odbora Kotara Koprivnica pa je ulogu upravitelja preuzeo Petar Milivojević. U školu je bilo upisano 625 učenika u 14 razrednih odjeljenja. U I. i IV. razredu bila su po četiri paralelna razreda, a u II. i III. po 3 odjeljenja. Broj učenika po razredima bio je od 37 u IV. d do opet enormno visokih 57 učenika u II. a. Prve su razrede vodile učiteljice Jelena Štimac, Katica Međimorec, Evica Šandl i Ana Holoubek, druge razrede Stjepan Miklaužić, Dragica Vladić i Slava Polšek. Đuro Ljubić, Dragica Bosančić i Katica Lakota vodili su treće razrede, a četvrte August Dudaš, Ivan Gregl, Franjo Bregovec i Marija Petruša. Od izvannastavnih aktivnosti učenici su bili uključeni u tamburaški i harmonikaški zbor koji je vodio Stjepan Miklaužić, pjevački je zbor vodio Ivan Gregl, dok je učitelj Đuro Ljubić bio zadužen za lutkarsku kazališnu grupu. Svi učenici bili su uključeni u odred pionira o čijem radu su se brinule učiteljice Marija Petruša, Katica Međimorec i Evica Šandl. Podmladak Crvenog križa vodio je Fra-

njo Bregovec, a o prodaji dječjih listova brinule su učiteljice Jelena Štimac i Dragica Bosančić. Nastavnički zbor pokrenuo je akciju uređenja školskog igrališta i popločavanja prilaza zgradi. U drugom polugodištu proradila je i školska mliječna kuhinja u kojoj je topli obrok dobivalo 150 učenika osnovne škole i 50 učenika škole u privredi. Plaću za školsku kuharicu osigurao je Narodni odbor gradske općine. Učiteljica Slava Polšek uz učiteljski je posao obavljala poslove rukovoditeljice kuhinje. Učenici su svečanim priredbama obilježili sve državne praznike. Pripremili su igrokaz „Bijeli jelen“, koji je doživio veliki uspjeh. Od ukupnog broja učenika, njih 591 uspješno je završilo školsku godinu, od čega 184 s odličnim uspjehom, a svega 34 učenika nije savladalo gradivo i moralo je ponavljati razred.

Školska godina 1956./1957.

Narodni odbor kotara Koprivnica donio je 31. srpnja 1956. godine rješenje kojim se niži razredi koprivničke gimnazije izdvajaju i pripajaju osmogodišnjoj školi. Poslije toga formirane su dvije osmogodišnje škole, i to Prva osmogodišnja škola koja je dobila prostorije u zgradi gimnazije s 18 odjeljenja i 823 učenika te Druga osmogodišnja škola s 14 odjeljenja koja je dobila zgradu bivše Narodne škole.

Evo kako je to obrazloženo u odluci Narodnog odbora općine Koprivnica od 28. rujna 1956. o izdvajanju nižih razreda iz Gimnazije „Ivo Marinković“, koju je potpisao njegov predsjednik Matija Međimorec: *Rješenje o osnivanju I. Narodne osmogodišnje škole u Koprivnici U svrhu provođenja obaveznog osmogodišnjeg školovanja osniva se I. Narodna osmogodišnja škola u Koprivnici sa zadatkom da školskim obveznicima pruža osnovno opće obrazovanje. Za ostvarivanje svojih zadataka škola ima nastavno osoblje i nastavna sredstva za rad u školi, koja su sredstva do sada služila za rad u ukinutim nižim razredima Gimnazije „Ivo Marinković“ u Koprivnici... Školom neposredno upravlja školski odbor, nastavničko vijeće i upravitelj škole. Broj članova školskog odbora utvrđuje Narodni odbor općine, te istodobno određuje broj članova koje sam imenuje, kao i broj*

Sl. 7. Druga osnovna škola (preslika iz Glasa Podravine VIII, 9 (19.5.1955.),4 - neimenovani autor).

članova, koje biraju zborovi birača i nastavničko vijeće... Upravitelja i nastavnike škole postavlja Narodni odbor općine po prethodno provedenom natječaju, te vrši i njihovo razrješavanje od dužnosti... Škola ima svoja pravila o unutrašnjem uređenju i radu, koja donosi školski odbor, a potvrđuje ih Narodni odbor općine... Škola ima svoj proračun prihoda i rashoda, koji ulazi u sastav budžeta narodnog odbora općine Koprivnica. Upravitelj škole je naredbodavac za izvršenje proračuna. Financiranje potreba škole do konca 1956. g. vrši se iz proračuna prihoda i rashoda Gimnazije „Ivo Marinković“ u Koprivnici. Opći nadzor nad izvršenjem propisa od strane organa neposrednog upravljanja školom vrši Savjet za prosvjetu i kulturu Narodnog odbora općine Koprivnica.

Osnivanjem Prve i Druge narodne osmogodišnje škole prestala je djelovati dosadašnja četverogodišnja Osnovna škola Koprivnica. Učenici i učitelji te škole podijeljeni su između Prve i Druge narodne osmogodišnje škole.

Obje novoosnovane škole preuzele su od Gimnazije Koprivnica sve njezine učenike nižih razreda, tako da su Gimnaziji preostala samo četiri viša razreda. Tim je osnivanjem provedeno i s formalne strane obavezno osnovno osmogodišnje školovanje, iako je ono praktično postojalo od početka 1948./1949., kada je i za područje Koprivnice proglašen obavezan polazak nižih razreda Gimnazije Koprivnica. Prvi vršitelj dužnosti upravitelja Prve narodne osmogodišnje škole bio je učitelj Ivo Gračan. Iz četverorazredne osnovne škole Koprivnica premješteni su u Prvu narodnu osmogodišnju

Sl. 8. Stara zgrada Pučke škole na razglednici (Izvor: Muzej grada Koprivnice).

školu Stjepan Miklaužić, Ana Holoubek, Franjo Bregovec, Marija Dubaić, Evica Šandl, Katica Lakota, Dragica Vladić, Đuro Ljubić i Slava Polšek. Iz koprivničke Gimnazije premješteni su u istu tu školu Alojzije Cviček, Zora Damjanić, Ivanka Golac, Zora Kolak Mlinarić, Ljubica Rubiša, Đuro Folbert, Vjekoslav Kovačić, Ljubica Branković, Katica Gabelić-Birg, Aleksandar Kostjuc, Doroteja Pavleš, Kazimir Sabol, Vilma Karlović i Viktor Flac. Prva narodna osmogodišnja škola obavila je upis učenika 29., 30. i 31. kolovoza te naknadni upis 2. i 3. rujna, a počela je s radom 10. rujna 1956. Narodni odbor općine Koprivnica donio je 22. listopada 1956. godine na 15. sjednici Općinskog vijeća rješenje o postavljanju učitelja Druge narodne osmogodišnje škole Koprivnica Petra Milivojevića za upravitelja Prve narodne osmogodišnje škole Koprivnica.

Dotadašnji vršitelj dužnosti upravitelja Ivo Gračan vraćen je na rad u Narodni odbor Kotara Koprivnica, odakle je i došao na dužnost upravitelja. Škola nije imala tajnika. Predsjednik školskog odbora bio je Stjepan Rukavina, upravitelj pošte u Koprivnici. Za školsku godinu 1956. škola nije imala svoj proračun, nego se financirala iz proračuna Gimnazije. Školska kuhinja radila je tijekom cijele školske godine pod rukovodstvom prof. Zore Damjanić i kuharice Ane Ivančić.

Dana 31. siječnja 1957. razriješana je dužnosti učiteljica Slava Polšek, koja je otišla u mirovinu. Na upražnjena mjesta nastavnika

tjelesnog odgoja dolaze 23. travnja 1957. Marija Furlan, a 1. svibnja 1957. i Vinko Zember. Rješenjem Narodnog odbora općine Koprivnica broj 6706-I-1956. od 28. rujna 1956.²⁴ rasformirana je četverogodišnja osnovna škola u Koprivnici te od dijela njenih učenika i učenika nižih razreda gimnazije (I. – IV.) ubrzo osnovana i Druga osmogodišnja škola. I tu se nastavni kadar formirao se od učitelja koji su radile u spomenutim školama.

Nova je škola imenovana kao Druga narodna osmogodišnja škola. Upravitelj je postao Vlado Bosančić, a tajnik Đorđe Borojević. U njoj su prve razrede vodile Marija Petruša i Dragica Bosančić, druge razrede Jelena Štimac i Katica Međimorec, treće razrede August Dudaš i Zlata (Mira) Svatović, a razrednica četvrtog razreda bila je Marija Brkić. U predmetnoj nastavi od petog do osmog razreda predavali su Helena Ogrinec, Vlado Šavor, Anđela Turek, Anica Pintarek, Vlado Brkić, Nada Pajcur, Rade Vitás, Stjepan Miklaužić, Nedeljko Vladić, Juraj Grgić, Zorica Mlinarić i Božena Loborec. Školu je imala 651 učenika, od čega 343 dječaka i 308 djevojčica, u četrnaest razrednih odjeljenja. Po jedno odjeljenje bilo je u četvrtom i osmom razredu, a svi ostali razredi imali su po dva paralelna odjeljenja.

Od ukupnog broja učenika školovanje je uspješno završilo njih 533, na popravne ispite upućeno je njih 61 (s jednom negativnom ocjenom 30, a s dvije 31 učenik). Literarnu grupu s 30 učenika vodila je Božena Loborec, dramsku August Dudaš, Juraj Grgić i Dragica Bosančić, grupu za njemački jezik Helena Ogrinec, grupu mladih fizičara Nada Pajcur, mlade prirodnjake Vlado Šavor, a povijesnu grupu Anđela Turek. U školi je djelovala i organizacija izviđača pod vodstvom Božene Loborec i Katice Međimorec. O radu pionirskog odreda brinule su se Anđela Turek i Marija Petruša. Od važnijih je manifestacija 30. prosinca organizirana povorka djeda Mraza gradom, a u kojoj je sudjelovalo mnoštvo učenika te škole. Dramska grupa priredila je igrokaz „Srebrnozvezdana“, odigravši

24

Školska spomenica, nenumerirano.

po dvije predstave 16., 17., i 18. lipnja 1957. Osim dvije predstave za svoju školu, po jedna je odigrana za nositelje štafete s pozdravima drugu Titu, za predškolsku djecu, za učenike Prve osnovne škole te za građanstvo Koprivnice.

Učenici 8. razreda proslavili su Dan žena s programom i svečanosti za roditelje. Izložba učeničkih radova postavljena je u lipnju u četiri učionice i bila je vrlo dobro posjećena, ostavivši snažan dojam na posjetitelje. Učenici 7. a razreda i 8. razreda bili su na dvodnevnoj ekskurziji na Plitvičkim jezerima, učenici 5. a i 6. b razreda posjetili su Kumrovec, učenici 5. b razreda bili su u Kumrovcu i na Trakošćanu, a učenici 4. a posjetili su Rijeku i Postojnu. Završna školska svečanost održana je 20. lipnja u Domu kulture s programom sastavljenim od glazbenih točaka, igrokaza i ritmike pod vodstvom Stjepana Miklaužića, Augustina Dudaša i Anice Pintarek. Inspektori Narodnog odbora kotara Koprivnica, prevođeni načelnikom Zlatkom Svatovićem i prosvjetnim inspektorom Budom Kučekovićem 23. svibnja 1957. prvi su put zajedno pregledali rad škole. Posredno se može zaključiti da su bili zadovoljni viđenim, pogotovo zbog brojnih slobodnih aktivnosti. Treba na kraju napomenuti da je odlukom Skupštine općine Koprivnica 1959. osnovana i Treća osnovna škola, a za prvog v.d. upravitelja škole imenovan je učitelj Franjo Vedriš.

6. Zaključak

Analizirano razdoblje od 1939./1940. do 1956./1957., koje se temelji na uvidu u Spomenicu i školske zapisnike, kao i lokalni tisak, predstavlja polazište za daljnja istraživanja razvoja osnovnog školstva u gradu Koprivnici. Riječ je o razdoblju u kojem je školstvo djelovalo u tri državna i međusobno nekompatibilna okvira: Banovini Hrvatskoj kao dijelu Kraljevine Jugoslavije, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj i u Narodnoj Republici Hrvatskoj kao dijelu Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Svaka je državna tvorevina imala svoje zakone i obrazovne propise.

Najprije je bilo obavezno četverogodišnje osnovno školstvo, zatim je uvedeno sedmogodišnje te naposljetku osmogodišnje, kakvo se zadržalo do naših dana. Život u Koprivnici u to kasno međuratno, ratno i prvo desetljeće poratnog razdoblja nije bio nimalo lagan, pogotovo u materijalnom smislu. Gospodarstvo se sporo razvijalo, nedostajalo je osnovnih životnih potrepština i energenata, nakon rata i građevnog materijala, a da se o školskoj opremi ni ne govori. Na to su nadovezale i nepovoljne političke okolnosti, od kažnjavanja dijela građana zbog suradnje najprije s partizanskim, a zatim i ustaškim režimom. Kad se nakon ratnih razaranja na to sve nadovezala i nacionalizacija imovine te uvođenje staljinističkog sustava seljačkih radnih zadruga, čime je gospodarsko i socijalno stanje i dodatno pogoršano, negativne posljedice na razvoj koprivničkog osnovnog školstva nisu se bitno popravile sve do sredine 1950-ih godina.

O svemu tome dovoljno govore činjenice da je u ratno vrijeme prostore osnovne škole mahom zauzimala vojska, a učenici su se s nastavnim osobljem selili u skromne slobodne prostore koprivničke gimnazije, kod časnih sestara u Basaričekovoj ulici te kod Franjevačke crkve, ali i u gostionice, privatne kuće, čak i stanove učitelja. Za lijepog vremena nastavu su provodili u prirodi. Zato je tijekom zimskog razdoblja pohađanje nastave bilo neredovito. Dok se za siromašne učenike imalo razumijevanja, roditelji imućnijih učenika bili su zbog nedolaska na nastavu kažnjavani novčanim kaznama.

Tijekom rata učitelji su često bili pozivani na vojne vježbe, a njihovi su se razredni odjeli spajali s drugima, ili su pak podijeljeni preostalom učiteljskom osoblju. Zanimljivo je da unatoč tome nije bilo velike fluktuacije učiteljskog osoblja. U veljači 1945., dakle na samom kraju rata, školska je zgrada u potpunosti srušena u eksploziji koja nikad nije razjašnjena. Iako je već u srpnju iste godine, kad komunisti preuzimaju vlast, učiteljski zbor raspravljao o potrebi izgradnje nove školske zgrade i predlagao lokaciju na zemljištu u tadašnjoj Varaždinskoj

ulici iza tiskare Vošicki (današnja Starčevićeva ulica – op.a.), konačna odluka gradskih vlasti bila je donijeta tek 1949. godine. Tada je bilo odlučeno da nova zgrada bude na mjestu stare srušene škole pokraj crkve sv. Nikole. Građani i učenici koprivničkih srednjih škola dobrovoljno su se priključili gradnji nove škole.

Zbog nedostatka novca i građevnog materijala gradnja je, međutim, tekla jako sporo. Školska je zgrada pod krov stavljena 1951., a tek 1955. godine dobila je vanjsku fasadu. U tom je četverogodišnjem razdoblju teklo i nježno postupno unutarnje opremanje. Zato je dio učenika i školsku godinu 1951./1952. proveo razmješten po raznim gradskim prostorima. Tih je godina broj učenika bio u stalnom porastu, a kako se školska obveza produžila na više godina i prostor u novoj školi odmah nakon izgradnje postao je premalen. Zbog toga je odlučeno 1956. godine da škola podijeli učenike i nastavno osoblje na dvije osnovne škole. Tako su nastale Prva osmogodišnja škola koja je dobila prostore u zgradi gimnazije, danas je to OŠ „Antun Nemčić Gostovinski“, a Druga osmogodišnja škola ostala je u novoizgrađenoj zgradi. Zbog nemogućnosti prilagodbe višim obrazovnim standardima, školske godine 1989./1990. učenici i učitelji započeli su rad u novoizgrađenoj školskoj zgradi u Miklinovcu. Nasljednica Druge osnovne škole danas je OŠ „Braća Radić“.

Stara školska zgrada srušena je 2009. godine. Koprivnica je 1959. godine otvorila i Treću osmogodišnju školu, ali to nije bio prostorni pomak jer je dijelila prostor s Prvom osnovnom školom. Tek 1975. nakon preseljenja Gimnazije „Ivo Marinković“ i Ekonomske škole u novu zgradu, prebačena je u školsku zgradu na Trgu slobode, a danas je to OŠ „Đuro Ester“. Na kraju možemo zaključiti da su u svim tim teškim i izazovnim godinama koprivnički osnovnoškolci zahvaljujući svojim učiteljima i učiteljicama ipak uspješno savladavali nastavne sadržaje, iako se to ponekad činilo i nemogućom misijom.

Prilog: sjećanja na školske dane dvojice Koprivničanaca

Josip Volf, koji je 1942. godine pohađao I. a razred, napomenuo je da su u ratnim godinama nastavu održavali najmanje u školskoj zgradi. Bilo je to još vrijeme pisanja domaćih i školskih zadaća na pločicama na kojima su vjerski spušivci i kamenčić. Učiteljica mu je bila Jelena Štimac.

Jedno vrijeme njegov je razred imao nastavu u samostanu časnih sestara kod Franjevačke crkve, a kada je bilo lijepo vrijeme u dvorištu u Basaričekovoj ulici kod bračnog para učitelja Jelene i Franje Štimca. Rekao je da su nosili male stolice sa sobom na kojima su sjedili i slušali nastavu. Učitelji Štimac bili su cijenjeni i jako dobri učitelji. Jelena je bila prava dama, a učitelja Franju pamti ponajviše po tome što je uvijek bio na biciklu.

Ivan Ferenčak je u prvi razred krenuo 1951. godine. Prvo polugodište prvog razreda polazio je u Katoličkom domu (samostan časnih sestara kod Franjevačke crkve), a drugo polugodište prvog razreda u obiteljskoj kući „kod Guteše“, u kojoj je danas knjižara „Pink Panther“. Već u drugom razredu preselili su u novu školsku zgradu pored crkve sv. Nikole. Učiteljica mu je bila Katica Medimorec, koja je jako voljela svoje učenike. U njegov razred zajedno su išle djevojčice i dječaci.

Nakon prva četiri razreda krenuo je u prvi razred gimnazije, da bi već iduće školske godine zbog reformiranog školskog sustava krenuo u šesti razred osnovne škole pa tri godine kasnije ponovo u prvi razred gimnazije.

Summary

Elementary education in Koprivnica from the 1939-1940 school year until the establishment of two elementary schools in the 1956-1957 school year

This paper describes the history of elementary education from the 1939-1940 school year to the 1956-1957 school year, when the division into two elementary schools happened in the city of Koprivnica. Until the 1922-1923 school year, elementary education in Koprivnica was organized into two schools within the same building – the Public Boys' School and the Public Girls' School. Between 1923 and 1937, these schools were unified into one. However, in 1937, they were again separated by gender. This was the period when education spanned through three different states: the Banovina of Croatia as part of the Kingdom of Yugoslavia, the Independent State of Croatia, and the People's Republic of Croatia as part of the Federal People's Republic of Yugoslavia. During wartime, classes were held irregularly, while the relationship between city authorities and the school administration was not always harmonious. The school building was destroyed in the spring of 1945 during the war. The construction of the new school building began in 1949 and lasted for several years. In 1956, the People's School was divided into the First People's Eight-Year School and the Second People's Eight-Year School.

Literatura i izvori

- KRUŠELJ, Željko: *Podobnost, represija, oskudica, uzlet, bunt – Koprivnica u socijalističkom razdoblju u očima lokalnih medija 1945. – 1990.*, Muzej grada Koprivnice, Koprivnica, 2022.
- KUZEL, Vladimir: Zorkove opasne i korisne igre // Glas Podravine i Prigorja LV,17 (28. 4. 2000.), 13.
- MUNJIZA, Emerik; LUKAŠ, Mirko.: *Pedagoško-psihološko osposobljavanje učitelja u visokoškolskim ustanovama.* // Odkojne znanosti VIII, 2, 2006., 361–383.
- LULIĆ, Marko: *Školstvo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*, Filozofski fakultet Osijek, Osijek, 2015.
- SPEHNJAK, Katarina: *Javnost i propaganda, Narodna fronta u politici i kulturi Hrvatske 1945. – 1952.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest ; Dom i svijet, 2002.
- Školska spomenica Državne narodne dječjačke škole
- Školska spomenica I. narodne osnovne škole
- Školska spomenica III. narodne osnovne škole
- Zapisnik učiteljskog zbora
- P. M.: *Narodna škola u Koprivnici* // Glas Podravine, VI, 37 (8. 10. 1955.), 2.
- *U Koprivnici se neophodno mora prići rješavanju školskog prostora* // Koprivnički tjednik, V, 39 (2. 10. 1954.), 1.
- DESPOT, Zvonimir: *Vrijeme zločina.* Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2007.
- FRANKOVIĆ, D. ur.: *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj.* Zagreb: Hrvatski-pedagoško-književni zbor, 1958.
- *Hrvatski biografski leksikon*, Hrvatski leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1983.
- *Izvešće o stanju obćih pućkih i šegrtske škole slob. i kr. grada Koprivnice koncem šk. god. 1891-92.*, Koprivnica: Brzotiskom T. Kostinćera. 1892.